

IN MEMORIAM

DIMITRIJE BOGDANOVIĆ (1930-1986)

»...čovjek koji posija dobro sjeme
u polju svojemu« (Mt 13.24)

U prirodi je ljudskoj da smrt prihvata kao nesreću, neminovnu i konačnu. Smrt čoveka kakav je bio Dimitrije Bogdanović nije samo ljudska i porodična nesreća — njegov odlazak je teška kazna izrečena jugoslovenskoj humanističkoj misli i nauci, a posebno srpskome narodu, čiju je srednjovekovnu istoriju i kulturu proučavao savesno, znalački i predano, s pravom ističući njihovu vezanost za evropske kulturno-istorijske okvire i neophodnost da i njihovi savremeni tokovi idu u tome pravcu.

Po širini svoga znanja i po neobičnoj istrajnosti u svakome naučnom pothvatu koga bi se prihvatio, pok. akademik D. Bogdanović budio je sveopšte poštovanje. Kao saradnik a onda i načelnik Arheografskog odeljenja Narodne biblioteke SR Srbije (1965-1974), kao profesor staroslovenskog jezika i ćirilske paleografije na Filozofskom fakultetu Beogradskog univerziteta (od 1974), kao član Srpske akademije nauka i umetnosti (izabran 1978) učestvovao je u svakom naučnom poslu u kome su njegovo znanje, mudrost i ogromna radna sposobnost mogli biti od koristi.

Temeljno obrazovanje koje je dobio na Teološkom fakultetu Srpske pravoslavne crkve i na Pravnom fakultetu Beogradskog univerziteta omogućilo mu je da se bavi mnogim oblastima srpskog srednjovekovnog nasleđa. Odličan poznavalac vizantijske kulture i njen iskreni poklonik (o čemu, između ostalog, svedoči i njegov izvanredan uvod uz knjigu H. G. Beka *Putevi vizantijske književnosti*, SKZ, Beograd 1967), bio je u stanju da u pismenosti, književnosti i umetnosti srednjovekovne Srbije sagleda sve ono što se temeljilo na vizantijskim arhetipovima, ali isto tako i da uoči njihovu samosvojnost i posebnost, koje su se neminovno morale razviti u okvirima stabilne i samostalne države.

Sintezu svojih pogleda o svim ovim pitanjima dao je u knjizi *Istorija stare srpske književnosti* (SKZ, Beograd 1980), kao i u monografijama i člancima: *Jovan Lestvičnik u vizantijskoj i staroj srpskoj književnosti* (Posebna izdanja Vizantološ-

kog instituta 11, Beograd 1968), *O periodizaciji stare srpske književnosti* (Zbornik MSKJ 22/1, 1974), *Nove težnje u srpskoj književnosti prvih decenija XIV veka* (Vizantijska umetnost početkom 14. veka, Beograd 1978), *Svetogorska književnost kod Srba u XIV veku* (Naučni sastanak slavista u Vukove dane, knj. 8/II, Beograd 1980), *Srpska književnost na putevima samostalnog stvaranja* (Istorija srpskog naroda, I, Beograd 1981) itd.

Nezaobilazan je rad Dimitrija Bogdanovića na priređivanju, prevodenju, izučavanju i kritičkom izdavanju srednjovekovnih srpskih književnih i istorijskih spomenika. Zahvaljujući njemu, njegovom upornom i požrtvovnom radu, pojavili su se: *Teodosije Hilandarac, Žitije Petra Koriškog* (LMS 406, 1970), *Srbljak. Službe, kanoni, akatisti*, I-III (SKZ, Beograd 1970), *Zakonik cara Stefana Dušana* (Odeljenje društvenih nauka SANU. Izvori srpskog prava IV, Beograd 1975; D. Bogdanović je preveo stručni prepis ovoga Zakonika), *Žitije Đorđa Kratovca od popa Peje* (LMS, 422, 1978), *Despot Stefan, Slova i natpisi* (Slovo ljubve, Beograd 1979), *Najstarija služba svetom Savi* (Zbornik za istoriju, jezik i književnost SANU, I, knj. XXX, Beograd 1980). Pred kraj svog života D. Bogdanović izdaje *Karejski tipik svetoga Save* (SANU – NRB SRS – MS, Beograd 1985). Uz fototipsko izdanje ovog značajnog spomenika D. Bogdanović je uradio prepis teksta, preveo ga je i dao komentar.

Trajnu i veliku vrednost ima posleništvo ovog vrsnog naučnika na prikupljanju, opisivanju i inventarizaciji starih srpskih rukopisa. Taj mukotrpan posao dao je rezultate. Pojavili su se: *Srpski rukopisi u Biblioteci eparhije aradske* (Zbornik MSKJ 23/1, 1975), *Srpski aprakosi u Hilandaru* (Zbornik V. Mošina, Beograd 1977), *Inventar rukopisa manastira Savine* (u knjizi: D. Medaković, Manastir Savina, Beograd 1978), kao i kapitalno delo *Katalog ćirilskih rukopisa manastira Hilandara*, I-II (SANU i NRB SRS, Beograd 1978).

Kao obrazovan teolog D. Bogdanović se sa uspehom ogledao i u ovoj oblasti. Objavio je niz radova od kojih navodim samo neke: *Teološke perspektive isihazma* (Vesnik 19, 1967), *Osnovi socijalne teologije sv. Jovana Zlatoustog* (Pravoslavna misao 11, 1968); objavio je i niz članaka u kojima je obradio crkvene oce: Klimenta Rilskog, Ignjatija Antiohijskog, Polikarpa Smirnskog i dr. (u: *Sveti oci i učitelji crkve*. Pravoslavna patrologija, Vesnik 22(1970), 23(1971), 24(1972).

Bilo bi nepravедno ne istaći činjenicu da je pok. akademik Bogdanović smatrao da nauka nije izdvojena iz života naroda i njegove istorije, nego da je sastavni deo čitavog nacionalnog bića. O tome svedoče mnogobrojni članci i razgovori u kojima D. Bogdanović uverljivo brani mišljenje da i danas treba izvlačiti pouke iz kulturne i društvene istorije, da ni naše vreme ne možemo shvatiti kako valja bez temeljnog osvetljavanja onoga što mu je prethodilo. Ta misao prožima i njegovo značajno delo *Knjiga o Kosovu* (Beograd 1985) čiju će sadržinu morati imati u vidu budući istraživači te problematike, bez obzira na to u kojoj se meri slažu ili ne slažu sa njom.

Iskreno se nadam da mi neće biti zamereno što nisam navela i mnoge druge značajne radove pok. D. Bogdanovića. Ljudi od nauke naći će u njegovoj obimnoj bibliografiji od oko 140 jedinica sve ono čega ovde nema. Želim na kraju reći – osećam to kao obavezu prema velikom naučniku i humanisti – da je pok. akademik Dimitrije Bogdanović bio čovek izuzetnog ličnog i naučnog integriteta, spreman da u svakoj prilici i u svim okolnostima naše svakodnevice zastupa i brani autonomiju nauke i dostojanstvo istine.

Gordana Jovanović